

Ženská práva jsou lidská práva



aneb kampak, panenka?



www.womensfund.cz



http://zenskaprava.ecn.cz

Věříme ve schopnosti a sílu žen.
Věříme ve společnost, ve které ženy mají dostatek informací a možností, aby mohly rozhodovat o svém životě.
Věříme ve svět, kde si ženy a dívky mohou být jisté, že na jejich hodnotách a snech záleží.

Autoři výstavy

Výstavu a doplňkové aktivity v roce 2006 realizuje NESEHNUTÍ Brno za finanční podpory Nadačního fondu Slovak – Czech Women's Fund.

NEzávislé Sociálně Ekologické HNUTÍ – NESEHNUTÍ

NESEHNUTÍ vzniklo v roce 1997 jako nezisková organizace, která vnímá ekologické problémy ve spojitosti s jejich sociálními příčinami a důsledky, a zabývá se tak nejen ochranou životního prostředí, ale i lidských práv, včetně práv žen. Vlady, politické strany a velké finanční a průmyslové instituce vinou vinou centralizace společnosti často nemohou být volány k zodpovědnosti za dopady svých rozhodnutí. Částečné řešení vidíme v decentralizaci a samosprávě – přiblížení rozhodovacího procesu těm, jichž se rozhodnutí bezprostředně dotýká. Pokud má být efektivní, musí jít ruku v ruce s dobrovolnou proměnou hodnot – přesunem důrazu na kvalitní životní prostředí a dobré mezilidské vztahy. V současnosti vedeme tyto hlavní kampaně a aktivity: Bezpečí pro uprchlíky (prosazování lidských práv uprchlíků přicházejících do ČR, volnočasové aktivity pro děti uprchlíků), jídlo místo zbraní (rozdávání veganského jídla a volnočasové aktivity pro bezdomovce a sociálně slabé), Zaostřeno na hypermarkety (proti výstavbě nových obřích nákupních center), Zbraně, nebo lidská práva? (proti vývozu českých zbraní do zemí, kde jsou porušována lidská práva), Ekologická poradna (bezplatné ekologické poradenství, pomoc občanům/občankám v aktivitách na ochranu životního prostředí), pořádáme informační a vzdělávací akce, provozujeme knihovnu ad.

Kampaň Ženská práva jsou lidská práva je od roku 2000 jednou z hlavních aktivit NESEHNUTÍ. Od počátku je jejím cílem přispět k rozšíření informací a diskuse o ženských právech, feminismu a genderových studiích z akademických kruhů a vysokoškolských poslucháren do reality všedního života. Zároveň se chceme aktivně podílet na utváření vhodného prostoru, v němž by se měnily postoje k řešení otázek stereotypního rozdělení rolí a nerovného postavení žen a mužů v různých oblastech (např. znevýhodnění žen na pracovním trhu, násilí na ženách ad.). Jedná se o zásadní témata, která se dotýkají jak každodenního života každého z nás, tak i fungování celé společnosti. Věnujeme se vzdělávacím aktivitám, organizujeme veřejné akce, tematická promítání a besedy, publikujeme informační materiály. V naší brněnské kanceláři provozujeme ženskopravní sekci knihovny NESEHNUTÍ obsahující feministickou beletrii i odborné publikace a časopisy. Od února 2006 knihovna každé pondělí funguje jako informační centrum pro rovné příležitosti žen a mužů. Přidruženou aktivitou knihovny je i feministická distribuce publikací NESEHNUTÍ i řady dalších organizací. Jsme členy Koalice organizací proti domácímu násilí – KOORDONA a dobrá spolupráce mezi organizacemi je také jedním z našich základních východisek. Vítejte nové spolupracovnice a spolupracovníky. Více o kampani na <http://zenskaprava.ecn.cz>.

NESEHNUTÍ Brno
tř. Kpt. Jaroše 31, 602 00 Brno, tel./fax: 543 245 342
e-mail: brno@nesehnuti.cz, zenskaprava@nesehnuti.cz
www.nesehnuti.cz

Další internetové stránky NESEHNUTÍ:
<http://uprchlik.ecn.cz> (Bezpečí pro uprchlíky)
<http://jmd.ecn.cz> (Jídlo místo zbraní)
[www.hyper.ecn.cz](http://hyper.ecn.cz) (Zaostřeno na hypermarkety)
<http://zbrane.ecn.cz> (Zbraně, nebo lidská práva?)
www.kobrana.cz (ekologické poradenství)
<http://stezka.nesehnuti.cz> (náučná stezka Brněnská přehrada jak ji neznáte)
www.knihovna.nesehnuti.cz (sekce knihovny: feminismus a genderová studia, lidská práva a společnost, ekologie a životní prostředí, ochrana a práva zvířat, sociální práce)

Podpořte NESEHNUTÍ

Staňte se sympatizantem/sympatizantkou NESEHNUTÍ a podpořte nás jednorázovým příspěvkem či trvalým příkazem na transparentní účet č. 1190794001/2004 (vedený u eBanky). Na http://www.ebanka.cz/tran_uct/1190794001.html budete moci sledovat hospodaření s vašimi příspěvky. Děkujeme.

Nadační fond Slovak-Czech Women's Fund

Nadační fond Slovak-Czech Women's Fund je nevládní organizace, jejíž vizí je společnost plně respektující práva žen a genderovou rovnost žen a mužů. Základním principem práce SCWF je přesvědčení, že ženy nejlépe znají situaci na národní, ale i místní úrovni a jsou samy schopné najít neefektivnější způsoby, jak řešit naléhavé situace, ale i hledat dlouhodobá řešení. Úkolem fondu je tedy zajišťovat zdroje na podporu organizací a iniciativ zaměřených na práci pro ženy, prosazování ženských práv a uplatňování principu genderové rovnosti ve společnosti. Slovak-Czech Women's fund podporuje organizace působící v následujících hlavních oblastech:

- prosazování rovnosti příležitostí žen a mužů
- prevence a boj proti násilí páchanému na ženách
- ochrana reprodukčních práv
- prevence a potlačování obchodu se ženami
- obhajoba práv žen ze znevýhodněných skupin

Přístup SCWF je založen na spolupráci, rovnosti a partnerství. Proto fond také podporuje česko-slovenské projekty, spolupráci různých ženskopravních aktivit, vzdělávací akce a profesní rozvoj ženskopravních neziskových organizací v České a Slovenské republice. Fond byl založen v roce 2004. Jeho zakladateli jsou Open Society Fund Praha a Nadací otvorené spoločnosti Bratislava. Od svého založení podpořil nadační fond SCWF částkou 3 700 000 korun padesát čtyři projektů v České republice a na Slovensku.

Nadační fond Slovak-Czech Women's Fund
Bořivojova 105, 130 00 Praha 3, tel./fax: 222 716 823
e-mail: hronkova@womensfund.cz,
www.womensfund.cz

Ženská práva jsou lidská práva aneb kampak, panenka?



kapesní verze fotograficko-informační putovní výstavy NESEHNUTÍ Brno

Kdo jsou feministky? O co jim jde?

Co je gender?

Jaká práva ještě ženám chybí?

Jsou si ženy a muži rovni/y?

Mohu to ovlivnit?

Existuje diskriminace?

Kde všude?

A proč se tím mám zabývat?



Užitečné kontakty

Aperio – společnost pro zdravé rodičovství

Truhlářská 20, 110 00 Praha 1
tel.: 222 317 867, e-mail: aperio@aperio.cz, www.aperio.cz
– rodina ve společnosti, rovnosti žen a mužů v rodině i na pracovním trhu; prosazování práva žen rozhodovat o způsobu, místě a poskytovateli porodnických služeb; internetové poradny

Berkat

Rumunská 24, 120 00 Praha 2
tel./fax: 224 941 415, 739 03 73 53
e-mail: berkat@berkat.cz, www.berkat.cz
– podpora a přímá pomoc lidem v Čechách (komunitní ženské centrum v Grozném); komunitní centrum pro cizince žijící v ČR
– Inbáze v Praze

Elektra – centrum pomoci ženám zneužitým v dětství

Michnova 1622, 149 00 Praha 4
tel./fax: 272 911 110, krizová linka: 283 872 410
e-mail: elektra@brailnet.cz, www.centrumelektra.cz
– prevence, terapie a krizová intervence pro oběti všech typů sexuálního násilí

Fórum 50 %

Seifertova 47, 130 00 Praha 3, tel.: 257 216 170
e-mail: info@padesatprocent.cz, www.padesatprocent.cz
– rovné zastoupení mužů a žen v politice, pomoc ženám při prosazování se na české veřejné scéně

Gender Studies, o.p.s.

Gorazdova 20, 120 00 Praha 2
tel./fax: 224 915 666
e-mail: office@genderstudies.cz, www.genderstudies.cz
– informace o problematice ženských práv a genderu v ČR ve světě, knihovna, bezplatné poradenství pro oběti diskriminace na trhu práce (tel.: 224 913 350, 774 913 350, e-mail: pravo@genderstudies.cz)

Otevřená společnost, o. p. s.

Seifertova 47, 130 00 Praha 3, tel.: 222 540 979
e-mail: gendereskole@osf.cz, www.otevrenaspolecnost.cz
– rovnost žen a mužů v pedagogické praxi, na trhu práce ad.

Porodní dům u Čápa, o. p. s.

Augustinova 2, 148 00 Praha 4
tel.: 602 958 396, e-mail: ops@pdcap.cz, www.pdcap.cz
– podpora přirozeného porodu, předporodní kurzy, poradenství

La Strada

P. O. Box 305, 111 21 Praha 1
tel.: 222 721 810, krizová linka: 222 717 171
e-mail: lastrada@strada.cz, www.strada.cz
– prevence obchodu s lidmi, podpora obětí

Ligy lidských práv – program proti domácímu násilí Brno

tel.: 545 245 996,
krizová linka: 737 834 345 (každý den 8.30–22.00 hod.)
e-mail: domacinasili@lp.cz, www.lip.cz
– bezplatná psycho-sociální a právní pomoc obětem domácího násilí

Slovo 21 o. s. – Manushe

Blanická 4, 120 00 Praha 2
tel.: 222 52 00 37
e-mail: slovo21@centrum.cz, manushe@centrum.cz
www.slovo21.cz
– vzdělávání a emancipace romských žen, služby pro romské ženy a jejich rodiny

Další zajímavé webové stránky:

- www.aspekt.sk – slovenské „zájmové sdružení žen“ – vzdělávací a publikační projekty
- www.ecn.cz – internetový zpravodaj
- www.obcan.ecn.cz – sekce o rovných příležitostech žen a mužů
- www.feminismus.cz – český feministický internetový zpravodaj, databáze ženských organizací ad.
- www.genderonline.cz – časopis Gender – rovné příležitosti – výzkum
- www.changenet.sk – internetový zpravodaj
- www.feminet.sk – sekce o ženských právech
- www.koordona.cz – Koalice organizací proti domácímu násilí (užitečné informace a kontakty z celé ČR)
- www.materskacentra.cz – Síť mateřských center – podpora rodiny, mateřství a rovnosti žen a mužů
- www.pppinfo.cz – informační portál o poruchách příjmu potavy (anorexie, bulimie)
- www.rovnepriležitostech.cz – komplexní informace o rovnosti na trhu práce, internetová poradna

Co je ženské hnutí a o co usiluje

Ženské (feministické) hnutí je pojem, který zahrnuje systematické, cílené, organizované úsilí o prosazení rovnoprávného postavení mužů a žen ve všech sférách života společnosti.

≧ feminismus

Mýšlenkový směr, jehož stoupenkyně a stoupenec považují postavení žen ve společnosti v nejružnějších ohledech za nerovnoprávné, a snaží se tuto nerovnováhu zvrátit na poli vědeckém i v každodenním životě.

≧ gender

Anglický termín, který se v této formě (vyslovováno „děndr“) běžně používá i v češtině. Označuje soubor rolí, vlastností a vzorů chování tradičně připisovaných ženám a mužům v té které společnosti a v určité době, neboli jedná se o kulturní, nikoli biologicky vymezené pohlaví. V rámci historie feminismu hovoříme nejčastěji o dvou etapách (vlnách) a jeho současné podobě. Každá z těchto vln byla naplněna jiným obsahem, problematizovala různá témata, prosazovala odlišné cíle.

≧ 1. vlna feminismu (konec 18. st.–pol. 20. st.)

Kladla si za cíl především odstranění diskriminačních zákonů a nařízení zakazujících ženám volit, dědit, dosahovat vyššího vzdělání, rovného postavení v rodině apod. Tradičně se jeho počátek spojuje se dvěma jmény: OLYMPE DE GOUGES, která stála v čele prvního masového vystoupení žen v evropských dějinách a MARY WOLLSTONECRAFT, jejíž svými knihami Obrana práva (1792) zpochybňovala ideje o rozdílných schopnostech mužů a žen.

V západní Evropě a USA se otázka politických práv žen stala součástí ženského hnutí velice záhy, proto často pojem **feministka** splývá s pojmem **sufražetka** (z francouzského suffrage – volební právo). Britské aktivistky byly známy radikálním způsobem propagace svých požadavků – zájmem se nechávaly uvěznit, držely hladovky, přerušovaly jednání soudů i parlamentu apod. Přesto však se ženy ve Velké Británii dočkaly volebního práva až r. 1928. Otázka volebního práva začala být pro české ženy aktuální výrazně později, až na přelomu 19. a 20. století a k jeho prosazování zvlivily standardní postupy – petice, demonstrace, diskuze v tisku atd. Svého cíle dosáhly roku 1918. U nás byla první vlna feminismu spjata se jmény Magdaleny Dobromily Rettigové, Vojtěcha Náprstka, Elišky Krásnohorské, Tomáše Garrigue Masaryka ad. Po první světové válce, kdy ženy úspěšně zastoupily v rodině i v zaměstnání muže válčící na frontě, se všeobecné volební právo ženám dostalo i v dalších zemích (Rakousko 1918, Německo 1919, USA 1920, Turecko 1923, Španělsko 1931 atd.)

≧ 2. vlna feminismu (50.–70. léta 20. stol.)

Mohutnější vzvednutí druhé vlny feminismu způsobila především nevyrovnanost mezi formální rovnoprávností žen a mužů



a reálným stavem společnosti. Po úspěšném odstranění viditelných legislativních překážek se do centra zájmu feministek postavily „skrytější“ příčiny stále nerovného postavení žen – otázky kulturních vzorců společnosti, jazykových struktur, mechanismů šíření genderových stereotypů, otázky intimního života, sexualitu, tělesnosti apod. Specifická situace v českých zemích po druhé světové válce způsobila, že druhá vlna feminismu se zde de facto neprojevila. Komunistický převrat sice formálně nastolil podmínky pro ženy příznivé a direktivně prosadil některé požadavky (vstup do veřejné sféry, podpora zaměstnanosti žen, systém školky a jeslí, proklamovaná rovnost pohlaví atd.), o které západoevropské či americké ženy těžce bojovaly, ale ve své podstatě konstruoval stejné jednotlivé „baketilový“ obraz ženy, nedávající mnoho prostoru a především svobody volby. Uplatňování komunistické společnosti vůči západnímu světu způsobila, že myšlenky feminismu k nám pronikly pozděně, a navíc v oslabené podobě, až počátkem 90. let.

≧ současné směry

Názorová rozmanitost současného feminismu představuje paralelně vedle sebe existující proudy širokého myšlenkového spektra, které se často i samy vzájemně popírají. Nalézt společného jmenovatele či charakteristiky je proto vždy nutně zjednodušující. I přes zmíněnou různorodost je základem feministického hnutí (na němž se dávno nepodílejí pouze ženy a je rozšířeno po celém světě) snaha o odstranění všech forem genderové diskriminace žen i mužů ve společnosti. Věšina feministek nepovažuje muže za nepřátelé, ale snaží se o společné zlepšení podmínek pro obě pohlaví. Mezi základní požadavky lze uvést tyto: stejné mzdy žen a mužů za stejnou práci; rovné příležitosti žen a mužů v přístupu ke vzdělání a zaměstnání; rovné zastoupení žen a mužů v rozhodování a politické moci; společné normy péče o děti; ukončení diskriminace lesbických žen; ochrana všech žen před jakýmkoliv formami násilí.

Genderové stereotypy v každodenním životě

Lidé se definují různými způsoby a jedním z nejzákladnějších je jejich určení na základě pohlaví. Zdánilivě jednoduché vymezení „žena“ – „muž“ však v sobě nese i jiný rozměr než pouhé konstatování anatomických odlišností člověka.

V této souvislosti proto rozlišujeme dva základní aspekty pojmu „žena“ a „muž“:

- pohlaví – udává biologické rozdíly dané mužům i ženám již od narození
- gender – udává sociální a psychické rozdíly získané v průběhu života; jedná se o proměnlivou, společensky utvářenou kategorii.

Od tohoto způsobu rozdělování jsou odvozeny **genderové role** – souhrn očekávaných jednání a chování, kterými se projevujeme jako ženy a muži. Svým rolím se učíme již od narození v procesu tzv. **genderové socializace**. Osvojujeme si určité společenské normy, hodnoty, utváříme si své vlastnosti. Učíme se, jak bychom se měli jako holčička/žena a chlapeček/muž „správně“ chovat, vyjadřovat, oblékat...

A právě z těchto genderových rolí přímo vychází **genderové stereotypy** – označují předsudky a mylné představy o „správném“ a „přirozeném“ chování, které nám jako ženám a mužům náleží, bez bližšího určení toho, co je vrozené, co jsme získali výchovou, jaké jsou naše individuální vlastnosti, schopnosti, názory apod.

Setkáváme se s tím, že u žen se očekává pasivita, citlivost, nesamostatnost či zájem o ruční práce, našimi malými dětmi atd. – vlastnosti využitelné především ve sféře soukromé. Naopak s muži bývá spojována iniciativnost, racionalita, nezávislost, ale také technická zdatnost, motoristické záliby atd. – vlastnosti důležité pro sféru veřejnou.

≧ genderové stereotypy v médiích

Média jsou schopna ovlivňovat mínění lidí v obrovském měřítku. Přisuzují jednotlivým pohlavím určité vlastnosti a vzorce chování a na scéně prezentují takové společnosti, které lidé chápou jako obecně platné a správné. Z televize, reklam, časopisů a novin se tyto stereotypní představy dostávají do našeho života. Holčičkám patří růžová, chlapečkům modrá; holčák panenky, klukům auta; ženám sminky a sexy prádlo, chlápům pivo a rychlá auta...

≧ genderové stereotypy v jazyce

Základním komunikačním prostředkem je jazyk. Vedle jiných stereotypů jsou v něm hluboce zakořeněny i genderové stereotypy. Jejich nejviditelnější příkladem je tzv. generické maskulinum – podstatná jména mužského rodu, která označují souhrnně muže i své ekvivalenty v ženském rodu, avšak ty se téměř nepoužívají. Dochází k tomu, že se ženy jakoby vytrácejí, jakoby byly opět méně důležité než muži. Nejviditelnějším příkladem je inzerce při



hledání „pracovníků“ na různé pozice v zaměstnání, kdy tímto způsobem dochází k přímé diskriminaci žen. Stereotypy a s nimi související předpoklady významně na role žen a mužů mají za následek, že ženy nemají stejnou příležitost dokázat své předpoklady a schopnosti v oblastech, kam byl ženám tradičně zapovězen přístup. A stejně tak muži, kteří sice ve veřejné sféře dominují, se setkávají s předsudky a omezeními v případech, kdy chtějí být aktivní součástí rodiny a domácnosti.

Genderové stereotypy se projevují nejen na úrovni vzájemné komunikace a kontaktu mezi jednotlivci, ale i na strukturální úrovni společnosti, kde jsou zakotveny v hospodářství, politickém systému, vzdělávacím systému, náboženství, rodinném uspořádání apod. Ušetřena není ani tzv. symbolická sféra norem a hodnot společnosti. Dopadem stereotypního uvažování a konání na různých úrovních je faktická nerovnost žen a mužů.

Stereotypy udržuje v našich životech společnost – systém, jehož nedílnou součástí jsme i my, a na každém/každé z nás proto záleží, zda omezení v podobě genderových stereotypů překonáme.

Rovné příležitosti a diskriminace ve výchově a vzdělávání

Důležitým pilířem demokratické společnosti jsou rovné příležitosti všech osob ve vzdělání, zaměstnání, politice atd., bez rozdílu pohlaví, rasy, sexuální orientace, náboženství nebo politické příslušnosti.

V případě absence či porušení této rovnosti, která je deklarována zejména v Listině základních práv a svobod, dochází k diskriminaci. Velká část diskriminačních projevů, se kterými se v denním životě setkáváme, se týká znevýhodnění žen v porovnání s muži. **rovné příležitosti** – stejné podmínky pro všechny členy společnosti. Všichni musí mít stejnou příležitost svobodně rozvíjet své schopnosti a možnost podílet se na ekonomickém, politickém a společenském životě bez omezení, které představují genderové role či jakékoli bariéry na základě pohlaví.

diskriminace – omezení nebo úplné odnětí práv určité kategorií obyvatelstva na základě pohlaví, rasy, národnosti, náboženského vyznání, sexuální orientace, třídní či politické příslušnosti.

Jednou z oblastí, kde se tradičně uplatňuje rozdílný přístup k oběma pohlavím je **výchova**. Osobnost člověka se utváří nikoli pouze na základě biologických dispozic, jako je například pohlaví, ale z velké části je ovlivněna přístupem okolí, v němž jedinec vyrůstá. Již od nejútlejšího věku se dítě začleňuje do genderově stereotypních struktur – barvy oblečení bývají vybírány s ohledem na pohlaví dítěte a také hračky se kterými přichází do kontaktu se rozlišují na „*mužičí*“, směřující obvykle ke sféře veřejné (auta, bojovníci) a „*holičí*“, orientující se na oblast rodinného života (kočárky, panenky – například Barbie navíc reprezentuje a pěstuje fiktivní ideál krásy, jehož slepé následování může vést v dospělosti až k poruchám přijímání potravy). Genderově odlišné hračky mají velký podíl na formování **genderové identity** – první hračky se k dětem dostávají brzy po narození, kdy jsou ještě nezatiženy předsudky, ale zároveň se ještě nedokážou samy rozhodovat, a jsou tudíž v tomto ohledu velmi snadno ovlivnitelné. Specifickou kapitolou jsou v tomto ohledu i pohádky, ve kterých je tradičně vyzdvihoována aktivní role mužských hrdinů ve vztahu k trpělivější vyčkávajícímu ženským postavám, jejichž jedinou zásluhou je fakt, že jsou krásné. Tím vším je dětem vštěpován model jejich budoucho fungování a své etně, aniž by byl ponechán prostor pro svobodné vyjádření jejich přání a preferencí.

Tento přístup je v dětech dále posilován i v procesu **vzdělávání**. Dítě se ve školní lavici setkává s odlišným přístupem podnětným biologickým pohlavím – chlapci bývají aktivněji zapojováni při výuce a často také pověřováni složitějšími úkoly, což souvisí s již zmínovanou představou, že se budou v budoucnu pohybovat hlavně ve sféře veřejné. Automaticky se u nich předpokládá větší nadání pro předměty technického rázu a snadněji je jim odpouštějí kázeňské přestupky s obvyklým vysvětlením, že:



„kluci jsou už prostě takoví“. Naopak u dívek jsou očekávány „*přírozené*“ sklony k disciplíně a bývá jim dáváno najevo, že logické předměty stejně nepochopí a snad ani nemusí, protože je stejně nebudou potřebovat – stačí, když se je naučí nazpaměť. V rámci této zakážené „*logiky*“ absolvují dívky tradiční hodiny vaření, zatímco chlapci mají dílny.

K posilování stereotypů přispívají v České republice velkou měrou také **genderově nectivlé učebnice** a jazyk, který se ve školách používá – například studijní řády jsou psány pouze v mužském rodě, na druhou stranu mladí muži s vystudovanou střední zdravotní školou bývají ještě donekádva označováni jako zdravotní sestry. Čelit nastíněnému diskriminačnímu chování znamená ze strany rodičů i vyučujících všímat si tradičně odlišného přístupu k dívkám a chlapcům, respektovat rozdíly mezi pohlavími, ale a priori je nepředpokládat a vyvarovat se stereotypních postojů a výroků.

Násilí na ženách

Násilí na ženách je specifickým druhem rodově (genderově) podmíněného násilí, které ohrožuje ženy v různých částech světa – v rozvojových zemích stejně jako ve vyspělých západních státech.

Hlavní příčinou násilí na ženách je nerovné postavení žen a mužů v různých společnostech a kulturách, kde ženy stále zaujímají nižší pozice, a nerovnovážná mocí v jejich vzájemném soužití. K existenci tohoto problému významnou měrou přispívá výchova žen a mužů. Představa společnosti o mužské roli, moci a dominanci se projevuje už v dětství, kdy je často malým chlapcům tolerována agresivita jakožto přirozený projev mužskosti. Ženy jsou naopak již od malicka vychovávány k roli obětí, jsou vedeny k podřízenějšímu chování, finanční závislosti a neschopnosti bránit se fyzickým útokům.

☛ **domácí násilí**

Tímto pojmem se označuje fyzické, psychické a sexuální násilí mezi partnery, které se odehrává v soukromí, je opakované a má stupňující se tendenci.

Oběti domácího násilí (ze zdrcující většiny ženy) bývají velmi zranitelné, protože s násilníkem sdílí domov a mohou mít k němu počty oddanosti a dokonce i lásky. Nejčastějšími pachatelí rodinného násilí jsou muži, se kterými mají ženy nejdůvěrnější vztah – tedy jejich partneři nebo příbuzní. O domácím násilí se ale bohužel příliš nemluví a lidé se o něm také stydí hovořit.

Nebezpečné jsou mýty šířené o domácím násilí, které jsou z části jeho příčinami a které je třeba překonat. Patří mezi ně:

- mýtus soukromí a intimity („domácí násilí je soukromá věc dané dvojice či rodiny“),
- mýtus nadřazenosti muže nad ženou,
- mýtus nízkého vědění al a alkoholismu pachatele – násilníky jsou přitom i lidé vzdělaní a lidé, kteří nejsou pod vlivem alkoholu,
- provokace ze strany ženy – násilníci často argumentují tím, že je žena k násilnému chování vyprovokovala (je třeba mít na paměti, že ne nic není dostatečnou záminkou k násilí),
- domněnka, že se ženě násilí líbí.

☛ **obchod se ženami**

Obchodem s lidmi se rozumí najímání, přepravování, převádění, přechovávání nebo přijímání osob na základě vyhrožování, použití síly či jiných forem nátlaku, pomoci únosu, podvodu, lži či zneužití moci nebo bezmocnosti osoby, případně poskytování či přijímání finančních prostředků či jiných výhod k získání souhlasu osoby, která má v moci jinou osobu, s úmyslem tuto osobu zneužívat. Zneužíváním se mimo jiné rovněž využívají jiných osob k prostituci či jiným formám sexuálního zneužívání, nucená práce či služby, otroctví či praktiky podobné otroctvím,

Rovné příležitosti a diskriminace v rodině

Představte si situaci, kdy byste viděli muže, jak veze kočárek s miminkem

a nese dvě objemné igelitové tašky směrem k místní školce, ze které vyzvedává staršího potomka, a vyrazí rychle k domovu, aby stihnul navštívit a vyprat prádlo, než přijde jeho žena unavená a hladová z práce.



☛ **domácí práce**

Podle statistik byste takový obrázek (takového muže) ve skutečnosti potkali jien těžko. Rodina hraje významnou roli při reprodukcí genderových nerovnosti ve všech oblastech života, resp. základ těchto nerovnosti je ospravedlňován rodinným uspořádáním rolí, které je považováno za jednou pro vždy dané a neměnné. Tradiční ženská role, role matky, je základem nerovného přístupu k ženám v rodině i na trhu práce. Oproti tomu otcovství není považováno za překážku v pracovním výkonu, naopak může být výhodou, která mužům, jako žitelům rodin, zajišťuje vyšší příjem. Na druhou stranu vysoká pracovní zátěž, která je na muže kladena, stejně jako stereotypně nevyžadovaná angažovanost v rodině, může do značné míry vylučuje z rodinných vztahů a vazeb.

☛ **mateřská vs. rodičovská dovolená**

V souvislosti s nerovným postavením mužů a žen v rodině je nejčastěji zmínováno nerovnoměrné zatížení matek v péči o děti v porovnání s otcí. Po narození dítěte jsou to především matky, které zůstávají s dítětem doma až do jejich nástupu do mateřské školy. A to i přesto, že česká legislativa dovoluje zůstat doma s dětmi i otcům. Inspirativní řešením mohou být také tzv. otcovské kvóty, které „nutí“ otce strávit s dětmi doma minimálně osm týdnů z celkového počtu 72 týdnů, jinak rodina přijde o peněžitou pomoc od státu. Kvóty pro otce má z evropských zemí Švédsko, Norsko a Island. V České republice má otce dítěte právo požádat o rodičovskou dovolenou od narození dítěte rovněž do tří let jeho věku, přesto je tato možnost využívána pouze necelým jedním procentem mužů.

☛ **svěření dětí do péče po rozvodu**

Představa biologicky podmíněného mateřství způsobuje, že děti jsou v případě rozvodu svěřovány v 92 % případů do péče ženám (matkám). Tato skutečnost je dále ovlivněna tím, že již v průběhu manželství se muži věnují dětem méně než ženy.

Sexismus, zneužívání těla, mýtus krásy

V nejspělejších zemích světa jsou **ženy vzdělané, majetné a těší se z takových svobod, jaké doposud nikdy neměly. Přesto jsou stále „slabším“ pohlavím, nemají zdaleka stejný podíl na moci a majetku jako mají muži a samy sebe nepovažují za tak svobodné, jak by chtěly být. Mnohé feministky považují za novodobý nástroj útlaku žen mýtus krásy.**

Mýtus krásy říká: kvalita zvaná „krása“ objektivně a univerzálně existuje. Ženy ji chtějí ztělesňovat a muži tudíž vlastnit ženy, které ji ztělesňují. Snaha naplnit tento ideál vyžaduje od žen mnoho energie a odčerpává jejich fyzické i mentální síly. Posuzování toho, co je a není krásné, je však velmi relativní. Tyto představy se měnily v průběhu historie. Z toho vyplývá, že „ideál krásy“ je společenským tlakem, kterému se ženy a muži mohou, ale zároveň vůbec nemusí, podvolit. Současná společnost do jisté míry nutí muže a ženy přizpůsobovat se „ideálu krásy“, který je pro většinu z nás nedosažitelný. Působí negativně na psychiku a potožmo na fyzické zdraví. Duševní obtíže začínají snížením sebevědomí, osobnosti nejistotou a pocítý méněcennosti, ústí však do chronických depresí a mohou skončit až tak závažnými onemocněními, jako jsou mentální anorexie a bulimie.

☛ **mentální anorexie**

Úmyslný úbytek váhy, kdy si člověk klade za cíl dosažení „ideálních“ proporcí za každou cenu, což obvykle vede k podvýživě. Jeho mysl neustále ovládají obavy ze ztloustnutí a ochablosti tělesných proporcí. Toto onemocnění postihuje převážně ženy a dívky, výjimkou ale nejsou ani muži.

☛ **bulimie**

Onemocnění vyznačující se nezvladatelnými záchvaty „žravosti“ a přejídání, které jsou současně provázeny snahou zabránit ztloustnutí pomocí zvracení a užívání projímadel.



☛ **sexuální obtěžování**

Specifický druh násilí páchaného muži na ženách. Zahnuje širokou škálu aktivit – od sexuálního vraždý a znásilnění až po slovní obtěžování (naléhání, nucení, urážení). Smyslem zákonných opatření je mj. ochrana přes 7 % žen ze strany partnera a 4 % ze strany jiného muže než partnera. Z výzkumu vyplynulo, že celkové se s násilím ze strany svého partnera setkala 38 % žen (to znamená více než každá třetí žena v České republice).

Rovné příležitosti a diskriminace v zaměstnání

Nerovné postavení žen ve společnosti se projevuje také v pracovní sféře. Ženská pracovní síla totiž bohužel bývá druhohadá v porovnání s mužskou.

Na českém trhu práce funguje ze strany zaměstnavatelů stereotyp zaměstnanice–muže a zaměstnankyně–ženy.

Ženská pracovní síla v porovnání s mužskou bývá a priori považována za méně kompetentní, méně stabilní, málo perspektivní, za méně výkonnou apod. Muži bývají obvykle považováni za lepší pracovníky než ženy bez ohledu na jejich skutečné individuální schopnosti, dovednosti a předpoklady pro výkon daného povolání či profese. I na tomto polí se jedná o širokou škálu znevýhodnění až diskriminace.

☛ **diskriminační inzeráty**

I přes to, že je to dle zákona o zaměstnanosti zakázané, setkáváme se s inzeráty, které se při nabídce zaměstnání obrací buď přímo na ženy, nebo na muže, a tím diskriminují druhé pohlaví. Takové inzeráty jsou projevem panujících stereotypů o ženách. Inzeráty obracející se na ženy často nabízejí především pozice jako asistentka, uklízečka, pani na hlídání dětí, sekretářka apod., zatímco inzeráty zaměřující se na muže se týkají obzvláště vyšších postů a vyžadují nezávislost a vysoké pracovní nasazení.

☛ **diskriminace při pohovoru**

Ačkoli jsou tyto praktiky ze zákona zapovězeny, zkušenosti z praxe ukazují, že zaměstnavatelé mnohdy u ženy–uchazečky o zaměstnání méně zajímá dosažení úroveň vzdělání, odborná kvalifikace, pracovní praxe apod. než otázky týkající se jejího věku, počtu dětí a jejich věku, rodinného stavu, plánů v soukromém životě apod. Velmi často se také stává, že po sdělení počtu dětí a jejich věku je žena z výběrového řízení vyloučena, aniž se potenciální zaměstnavatel dotázal na cokolí dalšího. Ženy jsou tak znevýhodněny jen proto, že mají tu jedinečnou schopnost plodit děti. U mužů, přestože jsou také rodiči a vychovateli dětí, takové otázky nehrozí.

☛ **diskriminace přímo v zaměstnání**

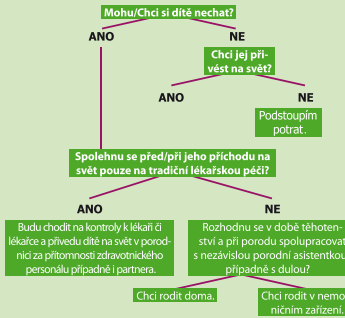
Zaměstnavatelé neposkytují ženám stejné platy ani podporu, ženy cítí na pracovišti menší autoritu, jsou méně podporovány ve vzdělávání či pracovním postupu, někdy se stávají terčem chování snižujícího jejich důstojnost. Mezi příklady diskriminace v zaměst-

Reprodukční práva žen

Mateřství a porod patří mezi zásadní životní mezníky. Každá žena by měla mít právo svobodně rozhodnout, jak se v tomto momentu zachová.

Vedle biologické podstaty mateřství je zároveň nutné si uvědomit, že se v jeho vnímání projevují značné rozdíly kulturní. Obraz mateřství se v průběhu trvání evropské civilizace měnil a vyvíjel v závislosti na proměnách sociálních institucí (především rodiny), na které byl vázán. Také motivace k mateřství a hodnota dítěte nabývaly v různých historických dobách odlišné podoby. V našem geografickém prostoru jsme většinou svědky jeho idealizace a toho, jak je ženám sugerováno jako velmi hodnotná zkušenost či dokonce jako povinnost. V pozadí těchto tendencí můžeme tušit motivaci řídkých institucí o dostatečný přísun nových obyvatel (stát) či věřících (církve). V dnešní době se vzhledem ke klesající míře porodnosti (průměrný počet dětí na ženu byl v roce 2000 1,14) jedná o snahu státu zajistit početní obnovu populace (nutný je minimální průměr 2,1 děti na ženu). Vedle tlaku sociálních institucí podporuje motivaci žen k mateřství i jejich okolí, které tradičně vnímá tuto roli pozitivně a často pouze na jejím základě posuzuje hodnotu ženy.

Každá žena má právo se svobodně rozhodnout, jakým způsobem se zachová v tak zásadním životním momentu, jako je těhotenství. Jakýkoli zásah ze strany autorit či citový nátlak okolí motivovaný například náboženskými důvody je v civilizovaném společnosti nepřijímatelný a pro psychiku ženy zhoubný. Také v období těhotenství a při porodu je možné si zvolit mezi několika variantami – vedle tradiční, lékařské cesty existuje



i možnost spolupráce na osobnější úrovni, kterou představují nezávislá porodní asistentka a dula. **porodní asistentka** – *specialistka na péči o ženu v průběhu normálního těhotenství, porodu a šestinedělí, včetně péče o zdravého novorozence a kojení do věku šesti týdnů. Ostatní mohou porodní asistentky v ČR – podobně jako v ostatních zemích EU – pracovat samostatně, tj. bez odborného dohledu a bez indikace lékaře. dula* – *dula“ je starý jazyk řádek, který se používá pro speciálně vyzkoušenou ženu, která doprovází ženu při porodu a poskytuje jí psychologič a fyzickou podporu. Smyslem její práce je přispívat k tělesné i duševní pohodě matek, novorozenců a celé nové rodiny. Na rozdíl od porodní asistentky neposkytuje zdravotnické služby. Nenahrazuje ani nezduvojuje práci zdravotnického personálu, ale spolupracuje s nimi.*



Hlas ženám v politice!

Ženy tvoří nejméně 51 % obyvatelstva Evropské unie. Tento fakt se ale neodráží v žádné vládě, parlamentu, podnikatelské sféře, ani v institucích, které vydávají důležité rozhodnutí. Dokud ženy nedosáhnou rovnosti v oblasti rozhodování, budou postrádat část svých občanských práv.



Právo volit a možnost kandidovat a být volena bylo základním požadavkem hnutí za práva žen – volení právo postupně získaly ženy ve většině zemí.

1906 Finsko
1913 Norsko
1915 Dánsko
1918 Československo, Estonsko, Německo, Polsko, Rakousko
1919 Nizozemsko, Lucembursko
1921 Lotyšsko, Švédsko
1928 Irsko, Velká Británie
1944 Bulharsko, Francie
1945 Itálie, Slovinsko
1946 Rumunsko
1948 Belgie
1952 Řecko
1958 Maďarsko
1960 Kypr
1976 Portugalsko

Dnes lze proto říci, že oficiálně jsou rovná politická práva přiznána ženám i mužům bez rozdílu. Politická činnost je však převážně mužskou doménou, muži určují politické priority a zejména na ně je zaměřena i politická kultura.

Proč je důležité zabývat se nedostatkem žen v politice?

- Rozhodovací procesy, na nichž se vyváženě nepodílí obě pohlaví, nemohou dost dobře odrážet potřeby a zkušenosti všech občanů a občanek.
- Ženy tvoří (stejně jako muži) polovinu občanů (občanek), tedy diaoých poplatníků (poplatků) i voličů (voliček) a měly by být i stejně zastoupeny na pozicích, kde jsou přijímána zásadní rozhodnutí.
- Rovnost na základě pohlaví ve všech oblastech patří k základním kamenům sociální spravedlnosti a lidských práv.

Často se neúčastí žen zdůvodňuje jejich nezájmem o věci veřejné a o politické rozhodování. Toto tvrzení je však nepravdivé, což dokládá např. jejich vysoká účast na místní a regionální úrovni politiky a v občanském sektoru. Existují však zábrany, které jim ztěžují jejich politickou činnost a vůbec vstup do oblasti veřejného rozhodování:

- Stereotypní představy vázané na ženy a muže vedou k jejich nerovnosti a ovlivňují jak očekávání společnosti vůči jednotlivým osobám, tak i očekávání jednotlivce ve vztahu k sobě samému. Ženy tak nejsou příliš podporovány k účasti na politickém a veřejném životě.
- Navíc skutečnosti spojené s organizací společenského života (např. podmínky na pracovním trhu, nedostatečná podpora rodin) ponechávají ženám velmi malý prostor pro možnost veřejného postavení.
- Přístup žen souvisí i se způsobem pojmání a organizací samotného

A jak jsou na tom ženy jinde?

Nerovné postavení a diskriminace postihuje ženy všech kultur, národností i barvy pleti. Mění se jen jejich formy a rozsah…

Skrýtá diskriminace – znevýhodnění žen ve společnosti na základě tradice či veřejného mínění, nikoli zákonných norem. Ukázkovým příkladem může být postavení žen v euroamerické kultuře, kde genderové stereotypy a předsudky vedou k nerovnému postavení žen v politice, ekonomických strukturách, vzdělávacím systému apod.

Otevřená diskriminace – znevýhodnění žen ve společnosti zakotvené v zákonech dané země. Např. v islámských zemích s nábožensky zakotveným právním systémem má svědeckví jednoho muže stejnou hodnotu jako svědeckví dvou žen, v některých případech se může muž ženit až se čtyřmi manželkami, ale žena pouze s jedním manželem apod.

Nejčastější oblasti diskriminace žen v ekonomicky nerozvinutých zemích:

☛ **genderocida**

Znamená ilegální vraždy novorozenců děvčátek nebo zvýšená potratovost, zjištění, zjištění- přetrvání vyšetření ženské pohlavi plodu. Příčiny genderové genocidy jsou nejen nábožensko-tradicionalistické, vyplývající z vyššího statusu osob mužského-pohlaví ve společnosti, ale i ekonomické. Např. vyplácením věna dcery se rodina značně finančně vyčerpává, naopak syn věno své manželky do rodiny přináší apod.

☛ **ženská obřízka**

Nejčastěji jde o odstranění klitorisu a o zažití větší části pennisého otvoru. Důvodem je jednak přesvědčení, že pro „správnou ženu“ by sexuální aktivity neměly být zajímavé a přitažlivé, a jednak ochrana žen před ztrátou panenství, bez něhož prakticky není možné uzavřít sňatek. Ženská obřízka je praktikována především v afrických a arabských zemích, kde je často obřezána většina ženské populace (např. Somálsko 98 %, Egypt 97 %, Etiopie 90 %, Keňa 50 % atd.) OSN odhaduje, že tato praktika byla provedena na sto třiceti milionech dívek a žen.

☛ **obchod se ženami**

Ženy, především z chudých zemí, jsou zneužívány nejen vnitř svých společností, ale i ve světovém měřítku. Mezinárodní působícími mafemi, někdy i vlastní rodinou jsou ilegálně prodávány např. jako manželky do

politického života. Jeho rytmsy, rituály, kritéria výběru uvnitř politických stran a volební systémy jsou pro ženy většinou nepřiznivé. Ženy se většinou nacházejí na tzv. nevolitelných místech. Jedním z dočasných prostředků, jak dosáhnout vyrovnaného zastoupení žen a mužů v politice, je zavedení kvót, jako je tomu v řadě evropských zemí (Francie, Nizozemí, Dánsko, Slovinsko, Belgie). Kvóty mohou být stanoveny několika způsoby:

- určením např. minimálního zastoupení 30 % žen na kandidátní listině
- zavedením tzv. zápisového systému, kdy se na kandidátní listině pravidelně střídá muž a žena nebo žena a muž
- prostřednictvím ustanovení parity, což značí, že 40 % míst na kandidátce je určeno ženám, 40 % mužům a zbytek je ponechán volnému výběru

Zavedení kvótního systému není diskriminací. Je řešením situace, kdy existují a nadále přetrvávají bariéry ztěžující ženám rovný a spravedlivý podíl na rozhodovacích procesech v politickém životě. Dle Rezoluce Evropského parlamentu o ženách v rozhodovacích procesech bylo odsouhlaseno používání kvót jako možného opatření ke zvýšení zastoupení žen v politickém rozhodování a též vymezena hranice pro genderovou vyváženost hranicí minimálně 40 %. Teprve 30 % podíl žen mezi poslanci, senátory a zastupiteli je hranicí, kdy dosud méně reprezentovanou pohlaví dokáže prosadit své postoje a názory, jež jako skupina sdílí. Průměrné zastoupení žen v parlamentech zemí Rady Evropy (celkový průměr je **17,7 %**):

Švédsko 45,3 %
Dánsko 38 %
Německo 32,2 %
Španělsko 28,3 %
Bulharsko 26,2 %
Polsko 20,2 %
Slovensko 19,3 %
Makedonie 18,3 %
Velká Británie 17,9 %
Česká republika 17 %
Bosna a Hercegovina 16,7 %
Francie, Slovinsko 12,2 %
Itálie 11,5 %
Maďarsko, Rusko 9,8 %
Řecko 8,7 %
Turecko 4,4 %

(zpracováno dle informačních materiálů Gender Studies, o. p. s.)



bohatších zemí, kde jsou nuceny k prostituci, otročné práci, využívány k prodeji jejich vnitřních orgánů apod. (např. Bangladéš, Nepál, Indie)

☛ **podvýživa dívek a žen**

Vyšší společenské status může se v některých společnostech promítá do otázky výživy, kde synové jsou děle kojení a upřednostňováni v přídelech potravy.

☛ **feminizace chudoby**

Rostoucí podíl žen (a děti) na světové chudobě (ekonomicky slabší postavení žen ve většině není nejen třetího světa).



10